

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
МИКОЛАЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО
ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ІСТОРІЇ

ЗАТВЕРДЖЕНО

Голова приймальної комісії

Миколаївського національного університету
імені В. О. Сухомилинського

В. Д. Будак

2023 року

**ПРОГРАМА ДОДАТКОВОГО ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ
ІЗ ПРОФІЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН
ДЛЯ ВСТУПУ НА НАВЧАННЯ ДЛЯ ЗДОБУТТЯ
НАУКОВОГО СТУПЕНЯ ДОКТОРА ФІЛОСОФІЇ В ГАЛУЗІ
ГУМАНІТАРНИХ НАУК
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ
032 ІСТОРІЯ ТА АРХЕОЛОГІЯ**

Розглянуто та схвалено
на засіданні приймальної комісії
МНУ імені В. О. Сухомилинського
(протокол № 4 від «26» 04 2023 року)

МИКОЛАЇВ -2023

Прийом на навчання за науковим ступенем доктора філософії в галузі гуманітарних наук здійснюється на конкурсній основі за результатами фахового вступного випробування.

Вступники проходять іспит в обсязі діючих програм ступеня магістр.

Розробник програми додаткового вступного випробування:

доктор історичних наук, професор,
зав. кафедри

Н.О. Рижева

Декан факультету
кандидат філологічних наук, доцент
(відповідальний за результати роботи)

О.М. Олексюк

Затверджено на засіданні кафедри історії
Протокол № 18 від « 04 » квітня 2023 року

Затверджено на засіданні Вченої ради факультету педагогіки
Протокол № 7 від « 13 » квітня 2023 року

Зміст

1. Пояснювальна записка.....	4
2. Вимоги до проведення додаткового вступного випробування.....	5
3. Критерії оцінювання під час вступного іспиту	5
4. Програмні положення	6
5. Перелік питань додаткового вступного випробування.....	7
6. Список рекомендованої літератури та джерел.....	8

1. Пояснювальна записка

Програму додаткового вступного випробування з історіографії історії України для вступу на навчання для здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі гуманітарних наук зі спеціальності 032 «Історія та археологія» (згідно з Переліком галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, затвердженого постановою Кабінету Міністрів від 29 квітня 2015 року № 266) розроблено на основі освітньо-професійних програм підготовки бакалавра та магістра відповідної спеціальності.

Програма визначає перелік питань, обсяг, складові та технологію оцінювання знань вступників на основі ступеня магістр під час вступу на навчання для здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі гуманітарних наук за спеціальністю 032 «Історія та археологія».

Мета додаткового вступного випробування – є перевірка здатності виявити соціальні умови та суспільно-політичні передумови формування історичної науки України, показати основні етапи і організаційні основи її розвитку, визначити методологічні принципи історичного пізнання, відобразити ідейну боротьбу в науці, з'ясувати методи дослідження конкретно-історичних проблем українських історичних шкіл.

Додаткове вступне випробування з історіографії історії України має виявити знання фактичного матеріалу, їх вміння аналізувати основні тенденції історіографічного розвитку вітчизняної науки. Питання, винесені на іспит з історіографії історії України, комплексно охоплюють розвиток української історичної науки в динаміці.

Завдання іспиту: розширення й поглиблення знань з історіографії історії України. Відродження методологічної спадщини української історичної науки. Вироблення бачення суспільних явищ минулого з позицій історизму. Формування національної історичної свідомості, утвердження патріотизму. Поглиблення знань здобувача наукового ступеня доктора філософії про минулу і сучасну історію українського народу.

Додаткові вступні випробування проводяться в обсязі навчальних програм з основних дисциплін навчального плану ступеня магістр – історіографія історії України (з найдавніших часів і до сьогодення).

2. Вимоги до проведення додаткового вступного випробування

Додаткове вступне випробування проводиться у формі усних відповідей на питання екзаменаційних білетів, складених відповідно до програми вступу на навчання для здобуття наукового ступеня доктора філософії в галузі гуманітарних наук спеціальності 032 «Історія та археологія», за методикою, визначеною кафедрою історії.

Додаткове вступне випробування містить комплекс кваліфікаційних завдань, які дозволяють виявити рівень підготовки, ступінь оволодіння професійними знаннями та уміннями.

Кожен білет складається з *трьох* питань. Відповіді оцінюються за кредитно-трансферною системою. Виконання завдань іспиту повинно мати виключно самостійний характер. Використання додаткових джерел чи підказування на екзамені забороняються.

Члени комісії повинні пам'ятати про необхідність підтримання на іспиті невимушеної, доброзичливої атмосфери, яка сприятиме спокійній підготовці аспіранта до відповіді. Водночас важливо органічно поєднувати на іспиті високу вимогливість і об'єктивність при оцінюванні, індивідуальний підхід до аспірантів при визначенні рівня їх знань.

3. Критерії оцінювання під час вступного іспиту

Критерії оцінювання визначаються наступним чином:

ЄВРОПЕЙСЬКА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ECTS:

Національна шкала	„5” відмінно	„4” добре		„3” задовільно		„2” незадовільно	„2” незадов.
Шкала університету	90-100	80-89	70-79	65-69	60-64	35-59	0-34
Шкала ECTS	A	B	C	D	E	F	G
						З можливістю повторного складання	З обов'язковим повторним курсом

ШКАЛА ВИСТАВЛЕННЯ ОЦІНОК

Оцінка ECT8	Відсоток студентів, які зазвичай успішно досягають відповідн ь	ВИЗНАЧЕННЯ	За шкалою навчального закладу	
A	10	ВІДМІННО - відмінне виконання з незначною кількістю помилок.	Відмінно	90-100
B	25	ДУЖЕ ДОБРЕ - вище середнього рівня з кількома помилками.	Добре	80-89
C	30	ДОБРЕ - в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок.	Добре	70-79
D	25	ЗАДОВІЛЬНО - непогано, але зі значною кількістю недоліків.	Задовільно	65 - 69
E	10	ЗАДОВІЛЬНО (достатньо) - виконання задовольняє мінімальні критерії.	Задовільно	60-64
EX		НЕЗАДОВІЛЬНО - потрібно опрацювати перед тим, як отримати залік.	Незадовільно	35 - 59
X		НЕЗАДОВІЛЬНО - необхідна серйозна подальша робота.	Незадовільно	0-34

4. Програмні положення.

Тема 1. Вступ. Сучасна історична наука в Україні: шляхи поступу.

Стан сучасної історичної науки в Україні.

Актуальні проблеми історії України XIX – початку XX ст.

Історична спадщина Віталія Григоровича Сарбея в контексті сучасної історичної науки.

Тема 2. Історична наука України в передреволюційний період.

Українські землі в роки Першої світової війни у працях українських істориків.

Історична регіоналістика.

Нариси історії професійних спілок України: перспективи наукового дослідження.

Тема 3. Українська історична наука в період революції 1917-1920рр.

Проблеми реалізації ідеї української державності 1917-1920 рр.

Українська революція 1917-1920 рр.: динаміка соціальних та національних процесів.

ЗУНР: досвід державотворення.

Консерватор і революціонер: Павло Скоропадський та Степан Бандера.

Тема 4. Україна в період соборності.

Ідея соборності України і спроби її реалізації в ХІХ-ХХ ст.

Духовні та культурні підстави соборності України.

Соборність України як наукова проблема і виклик часу.

Соборність та проблеми специфіки регіонів України: теоретико-методологічні засади. Співці єдності України: Іван Франко та Леся Українка.

Тема 5. Проблеми сучасних історичних шкіл в Україні.

Організаційна структура української історичної науки.

Методологічна підходи сучасних українських істориків: проблеми та перспективи розвитку. Наукові історичні школи і провідні тенденції розвитку української історичної науки на початку ХХІ ст. Проблема наукової школи в сучасній українській історичній науці.

5. Перелік питань додаткового вступного випробування

- 1) Визначення предмету історіографії.
- 2) Українська історична література періоду Київської Русі.
- 3) Формування сучасної інфраструктури історіографічних досліджень.
- 4) Проблема східнослов'янського етногенезу в історіографії.
- 5) Класичні концепції розвитку історичного процесу.
- 6) Українська історіографія між двома світовими війнами.
- 7) Позитивізм і розвиток української історичної науки в к. ХІХ- поч. ХХ ст.
- 8) Світоглядна концепція руського історіописання та її витоки.
- 9) Проблема походження Русі в історіографії.
- 10) Хронологічні межі і періодизація українського національного відродження.
- 11) Виникнення і розвиток народницького напрямку в українській історіографії.
- 12) Українська історична література ХІV ст.
- 13) М. Драгоманов як представник української історичної думки.
- 14) Становлення професійної української історичної науки.
- 15) Українська історична література ХУ-ХУІ ст.
- 16) Основні проблеми сучасної литваністики.
- 17) Державницький напрямок в українській історіографії.
- 18) Українська історична література ХУІІ- початку ХУІІІ ст.
- 19) "Руська спадщина" в українській історичній літературі ХУ-ХУІІІ ст.
- 20) Українська історіографія доби "автономізму".
- 21) Некласичні концепції розвитку історичного процесу.
- 22) Козацька проблема в історіографії.

- 23) Проблема українських визвольних змагань середини ХУІІ ст. в історіографії.
- 24) Українсько-російський договір 1654 р. в історіографії, історичній та політичній думці.
- 25) П.Куліш як історик.
- 26) "Історія Русів" і її роль в розвитку української історіографії.
- 27) Інфраструктура української історичної науки в к. ХІХ- першій половині ХХ ст.
- 28) Становлення історіографії як окремої історичної дисципліни.
- 29) Геополітичні і расові доктрини в українській історичній думці.
- 30) Історія України в російській історіографії.
- 31) Історія України в польській історіографії.
- 32) Розвиток української історіографії серед еміграції і діаспори.

6. Рекомендована література

1. Василенко Н. Очерки по истории Западной Руси и Украины.-К.,1916.
2. Василенко Н. К истории малорусской историографии и малорусского общественного строя // Киевская старина.-1894.
3. Дорошенко Д.І. Огляд української історіографії.-Прага,1923.
4. Загорний І.А. Короткий нарис української історіографії.-К.:Варта, 2007.-220с.
5. Реснт О.П., Шевченко В.М. Історія України у схемах і таблицях: Навч. посіб. для вузів і шкіл. – К.: Ін-т історії України НАН України, 2005.
6. Савченко Н.М., Подольський М.К. Історія України: модульний курс: Навч. посіб. – К.: Вид-во Фірма "ІНКОС", "Центр навчальної літератури", 2006.
7. Світлична В.В. Історія України: Навч. посіб. – 4-е вид. – К.: Каравела, 2008.
8. Солдатенко В.Ф. Новітні тенденції й актуальні проблеми історіографічного освоєння процесів революційної доби 1917—1920 рр. в Україні / В.Ф. Солдатенко // Український історичний журнал. — 2008. — № 1. — С. 75—88.
9. Україна в ХХ столітті. Збірник документів і матеріалів. (1900–2000). / Упоряд.: А. Г.Слюсаренко, В. І. Гусев, Король В. Ю. та ін. — К. : Вища школа, 2000. — 351 с.
10. Українське козацтво: Мала енциклопедія. – К.: Запоріжжя, 2002.
11. Файзулін Я. Невідомі спогади генерал-хоружного армії УНР Юрія Тютюнника / Я. Файзулін // Український історичний збірник. — 2011. — Вип.4. — С. 290—302.
12. Федака С. Літописні джерела з історії княжої і козацької України-Русі. – Ужгород: Вид-во В.Падяка, 2003.
13. Чмиленко Ф.О. Посібник до вивчення дисциплін «Методологія та організація наукових досліджень» / Ф.О. Чмиленко. – К., 2010. – 348 с.

14. Калакура Я. «Історіографія історія України» - Навчально-методичний посібник. Київ.- 2012.- 329 с.;
15. Яковенко Н. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – Вид. 2-ге, переробл. та розшир. – К.: Критика, 2005.
16. Власов К. П. Методы исследований и организация экспериментов / К. П. Власов, А. А. Киселева. – Х.: Гуманит. Центр, 2002. – 256 с.
17. Грищенко М. Основи наукових досліджень: навч. посіб. /І. М. Грищенко, О.М. Григоренко, В.О. Борисенко. – К.: Київ. Нац. торг-екон. Ун-т, 2001. – 186 с.
18. Крушельницька О.В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. / О.В. Крушельницька. – К.: Кондор, 2006. – 206 с.
19. Основи наукових досліджень: навч. посіб. / В.С. Марцин та ін.. – Л.: Ромус-Поліграф, 2002. 128 с.
20. Цехмістрова Г.С. Основи наукових досліджень: навч. посіб./ Г.С. Цехмістрова. – К.: Вид.дім «Слово», 2003. – 240 с.
21. Шейко В.М. Організація та методика науково-дослідницької діяльності : підручник /В.М. Шейко, Н.М. Кушнарєнко. – 5-те вид., стер. – К.: Знання, 2006. -307 с.
22. Україна в історії Європи ХІХ — початку ХХІ ст.: історичні нариси / За ред. С. В. Віднянського. НАН України. Інститут історії України. – К.: Інститут історії України, 2020. – 814 с.
23. Якубова Л. Євразійський розлам. Україна в добу гібридних викликів. – К.: ТОВ "Видавництво "Кліо"", 2019. – 392 с.
24. From "the Ukraine" to Ukraine. A Contemporary History of 1991-2021 / Edited by Matthew Rojansky, Georgiy Kasianov and Mykhailo Minakov. – Ibidem Press, 2021. – 472 p.

Інформаційні ресурси

<http://www.djerelo.com>

Молодіжний портал Djerelo. Рубрика "Шпори" пропонує збірку електронних навчальних матеріалів з названого предмету.

<http://chitalka.info/>

Студентська електронна бібліотека МАУП "Читалка". Безкоштовні електронні підручники он-лайн серії "Гуманітарні науки". Містить електронні книги з історії України, історії новітньої України (1991-2001)

<http://history.franko.lviv.ua/>

Проект "Історія України", здійснений при підтримці Бюро Освітніх і Культурних програм США (ВЕСА) і адміністрований Радою Міжнародних досліджень і обмінів IREX. Книги в електронному вигляді:

Наталія Яковенко "З найдавніших часів до кінця XVIII ст.", Ярослав Грицак "Формування модерної української нації XIX-XXст". та повнотекстова версія «**Довідника з історії України**».

<http://history.kiev.ua/>

Сайт "Історія України" пропонує повнотекстові версії книг: Орест Субтельний "Історія України" (видання 1991 року), Ілько Борщак, Рене Мартель "Іван Мазепа" (видання 1931 року), Михайло Грушевський "Ілюстрована Історія України" (репринтне видання 1913 року) та інші.

<http://www.history.org.ua/>

Інститут історії України НАН України надає вільний доступ до повнотекстової версії Енциклопедії історії України, електронних публікацій документів і пам'яток, зокрема архівів Голодомору в Україні 1932–1933, ОУН і УПА. Сайт представляє е-версії періодичних видань, що видаються Інститутом, зокрема «Українського історичного журналу», «Краєзнавства»... Електронна бібліотека пропонує е-версії досліджень та монографій сучасних українських істориків, підручників та посібників.

<http://historical-club.org.ua/>

Сайт «Всеукраїнський історичний портал» засновано 2011 року групою студентів історичних факультетів. Сайт представляє онлайн-ресурси на різні історичні теми. Ресурси з історії України розподілені за окремими періодами у хронологічній послідовності. Сайт містить також е-видання з всесвітньої історії окремих держав. Є декілька розділів, створених для висвітлення Допоміжних історичних дисциплін (археології, міфології, етнології).

<http://aratta.vinnitsa.com>

Веб-ресурс "ARATTA" пропонує електронну версію Енциклопедії "Трипільська цивілізація" - академічне видання про державу Аратта.

<http://www.aratta-ukraine.com>

Національний портал "ARATTA" розповідає про те, що залишається в анналах історії і пам'яті поколінь. Посилання **Книги і Публікації** відкривають повнотекстові версії

книг та статей відповідної тематики, посилання **Святині** містить матеріали про духовність, вірування, традиції, свята, символіку наших предків з язичницьких часів.

<http://www.haidamaka.org.ua>

Незалежний інформаційно-освітній ресурс студентів Києво-Могилянської академії. В розділі "Історія України" найбільш цікавими є теми "Походження слов'ян", "Козацька доба", "Історія українських етнічних земель".

<http://litopys.org.ua/index.html>

Електронна бібліотека давньої української літератури "Ізборник". Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації українського літопису, хроніки, життя, апокрифи, граматики, лексикони, історично-мемуарна проза, перекладні та поетичні твори, «Слово о полку Ігоревім» тощо.

<http://www.cossackdom.com>

На сайті "Козацтво 15-21 ст." створена електронна джерельна база дослідження історії українського та російського козацтва XV-XXI ст., персоналій, творчої спадщини видатних дослідників. Розділи містять унікальну підбірку матеріалів: статті, документи, огляди, монографії, рецензії, персоналії, енциклопедичні видання з історії козацтва.

<http://www.history.univ.kiev.ua/>

Ресурс Історичного факультету КНУ ім. Т. Шевченка надає матеріали для навчального процесу, курси, лекції, наукові публікації викладачів та студентів факультету.

<http://www.ukrhistory.narod.ru>

Сайт "Українська історична бібліотека" (UKRAINIAN HISTORICAL LIBRARY) намагається спростувати міфи, існуючі в українській історії та пропонує: повнотекстові версії історичних документів, наукових статей, монографій з фонду бібліотеки.

<http://pidruchniki.ws/>

Перша українська електронна бібліотека підручників – це найбільший ресурс українських навчальних посібників. Бібліотека пропонує у вільному доступі колекцію е-видань з історії України у форматі web-сторінки

<http://litopys.org.ua>

Електронна версія книги Серафіма
Юшкова "Нариси з історії виникнення і
початкового феодалізму в Київській Русі."